

Rijd met je hart - houd afstand

Langs de snelwegen worden automobilisten regelmatig verblijd met het oplichten van deze aansporing. Zonder meer duidelijk is zij niet. Wordt bedoeld dat je hart al bij voorbaat moet breken bij de gedachte aan de slachtoffers die je maakt bij te weinig afstand? Evenals andere aansporingen langs de weg, bijvoorbeeld die over de BOB, heeft de spreuk iets duisters. Mogelijk vooral bedoeld voor de generatie die is opgegroeid met de taal van SMS en chatten.

Voor iemand die geen verstand heeft van reclame – want dat is een aansporing als deze: ideële reclame – lijkt het meer voor de hand te liggen mensen te vragen hun verstand te gebruiken als zij zich op de weg bevinden. Met het verstand kun je risico's taxeren van bumperklevens en bedenken dat je sommige dingen beter kunt laten als je eigen leven en dat van je medeweggebruikers je lief is. Mogelijk denkt de overheid dat het beter werkt als je mensen aanspreekt op hun hart dan op hun verstand. Ik ben zo vrij daaraan te twijfelen voor zover het gaat om het verkeer.

Jezus spreekt in het grootste gebod over vier belangrijke mogelijkheden van de mens: hart en ziel, verstand en kracht. Daarmee moeten mensen God liefhebben en hun naaste. Jezus zet deze mogelijkheden naast elkaar. De ene is niet meer en beter dan de andere. Van geval tot geval kan worden bekeken wat prioriteit heeft. In het verkeer mijns inziens het verstand. In sommige andere gevallen zouden hart en ziel een duchtig woordje mogen meespreken. Ik zou niet graag een aansporing zien oplichten met de volgende tekst: gebruik je verstand – houd vreemdelingen op afstand. Of: gebruik eigen kracht – red je met je armoede. Bij de zorg voor hen die een steuntje in de rug niet kunnen ontberen, moeten hart en ziel prioriteit hebben.

Als u dit leest, hebben we mogelijk een nieuw kabinet. Het zou niet verkeerd zijn als de kerken dit kabinet wijzen op deze vier elkaar aanvullende menselijke mogelijkheden waarmee God, naaste en samenleving gediend kunnen worden. En het sterkte te wensen met te onderscheiden wat in verschillende situaties prioriteit moet hebben. In het verkeer op de weg mag en moet het verstand zegevieren. Maar in het verkeer van mensen onderling zouden hart en ziel meer gewicht in de schaal mogen leggen dan de laatste jaren wel eens het geval is geweest.

MB

Enkele mensen op de vlucht voor enkele mensen
in een of ander land onder de zon en enkele wolken.

Ze laten achter wat van hen is, een of ander alles,
bezaaide velden, enkele kippen en honden,
spiegeltjes waarin nu het vuur zich spiegelt.

Ze hebben kruiken en bundels op hun rug
elke dag leger, elke dag zwaarder.

In stilte voltrekt zich iemands niet meer verder kunnen,
onder kabaal iemands wegrissen van iemands brood
en iemands schulden aan zijn dode kind.

Voor hen ligt een of andere weg die nooit de goede is,
altijd de verkeerde brug over een rivier die vreemd roze kleurt.
Ergens in de buurt, dichterbij of verder weg,
in de lucht een of ander vliegtuig dat wat rondcirkelt.

Een soort onzichtbaarheid zou hier van pas komen,
een grauwe steenachtigheid,
of nog beter een soort nergens zijn
voor enige tijd, kort misschien of lang.

Er zal wel iets gebeuren, alleen waar en wat.
Iemand zal hun tegemoet komen, alleen wanneer en wie,
in hoeveel gedaanten en met welke bedoelingen.
Als hij kan kiezen
wil hij misschien geen vijand zijn
en zal hij hen in een of ander leven laten.

Wisława Szymborska, uit Polen, in *Grond onder onze voeten*
uit: *Wij horen bij elkaar. Kerken, geloof en integratie*, Oecumenische Bezinning, nr. 31 (zie pag. 8 en 9)

DE RAAD IN VERGADERING

Oecumene betekent ook dat kerken commentaar geven op elkaars beleidsdocumenten en er samen over in gesprek gaan. Het visiedocument, dat de Protestantse Kerk in Nederland (PKN) vorig jaar onder de titel 'Leren leven van de verwondering' het licht liet zien, leent zich daar goed voor. Daarom werd de novembervergadering van de plenaire Raad nagenoeg geheel besteed aan de bespreking van dit stuk. Algemeen secretaris Ineke Bakker doet verslag.

De heer Plaisier, scribe van de PKN, gaf allereerst een toelichting op de achtergronden en de totstandkoming van de visienota. Deze moet gezien worden in het licht van het ontstaan van de PKN in 2004. In de synode van de PKN zijn al diverse beleidsnota's op deelterreinen als jeugdwerk, diaconaat en zending aanvaard, maar men vond het ook belangrijk om de visie van de PKN op het landelijk werk en het werk op plaatselijk niveau te formuleren. Het moderamen van de PKN stelde daartoe een werkgroep in die moest komen tot een visiedocument. De werkgroep heeft zich bij het opstellen van het document gedragen gevoeld door een nieuw verkregen gemeenschappelijkheid. Binnen de verenigde kerk is het besef gegroeid dat er ondanks de pluriformiteit ook sprake is van een visie waarover een grote mate van overeenstemming bestaat. Lokale gemeenten kunnen het document benutten voor hun eigen beleidsplannen. Het visiedocument is inmiddels op allerlei niveaus besproken en er blijken veel positieve reacties op te komen.

De belangrijkste drijfveer voor het schrijven van de visienota was, volgens de heer Plaisier, verwondering: verwondering over het feit dat de kerk in de kaalslag van de secularisatie overeind en vitaal is gebleven. Naast de vitaliteit en het doorzettingsvermogen bestaat echter ook de neiging om alles bij het oude te laten. Het moderamen heeft daar begrip voor, maar acht het toch niet wenselijk. Hoofddoel van het document is eenieder

op landelijk, regionaal en lokaal niveau te stimuleren met de nota en de eruit voortvloeiende beleidsvoornemens aan de slag te gaan, zonder dat sprake is van een keurslijf.

Missionaire roeping

Vervolgens kregen de leden van de Raad de gelegenheid op het document te reageren met de vraag wat hen vanuit de ecclesiologie van de eigen geloofsgemeenschap meer of minder aanspreekt in de visienota. Daarop kwamen vele positieve reacties. Er was veel waardering voor het initiatief, het hele proces en de uitkomst ervan in de vorm van de

prachtig uitgegeven brochure. Die laatste werd algemeen gezien als goed leesbaar en inspirerend. De nadruk in de brochure op de missionaire roeping van de kerk werd door veel leden ondersteund en herkend. Alle kerken voelen immers de noodzaak meer naar buiten te treden en worstelen met de vraag hoe ze dit het beste kunnen doen. Toch waren er ook vragen en kritische opmerkingen. Zo vonden verscheidene leden dat juist als het gaat om de missionaire roeping van de kerken er veel meer samenwerking zou moeten zijn. Voorzitter Ton van Eijk herinnerde aan een artikel van prof. Henk de Roest in Volzin, waarin deze zowel de visie-nota van de PKN als de recente missiebrief van de Rooms-Katholieke Kerk met waardering bespreekt, maar tevens opmerkt dat beide kerken te weinig rekening houden met elkaar en dat er meer oecumenische samenwerking gezocht zou moeten worden. De rooms-katholieke vertegenwoordiger, de heer De Korte, was blij dat de PKN tot overeenstemming heeft kunnen komen over de inhoud van de brochure en waardeerde de nadruk op de hoop. Deze hoop spreekt ook uit de rooms-katholieke missiebrief. Maar hij vroeg zich tegelijkertijd af of het optimisme dat uit beide teksten spreekt, wel gerechtvaardigd is. Hebben de kerken de crisis rond het kerk-zijn in de Nederlandse samenleving wel diep genoeg gepeild? Mevrouw Van Veen-de Graeff van de Remonstrantse Broederschap was het met de heer De Korte eens dat wellicht voor een te optimistische insteek is gekozen. Ze vond dat het document leest als een stevige preek. Er is gebruik gemaakt van stevige taal om te bemoedigen en te stimuleren. De Remon-

strantse Broederschap zou, ondanks de theologische overeenstemming, voor een ander, minder stellig taalgebruik gekozen hebben. Kerken moeten zich realiseren dat kerkleden in de wereld staan, elkaar kunnen inspireren en van elkaar kunnen leren. Persoonlijke geloofsoverdracht en geloofsverdieping zijn van even groot belang als de numerieke groei van de gemeente, stelde zij. De preses van de PKN, de heer Heetderks, erkende dat er sprake dient te zijn van kwalitatieve groei. Getracht wordt dan ook de gemeenten door middel van de visienota te bemoedigen om ook de naar binnen gerichte missionaire opdracht op te pakken, zodat zij hun leden kunnen toerusten.

Verwondering

Mevrouw Hennus van de Algemene Doopsgezinde Sociëteit was blij verrast het woord 'verwondering' in de titel te lezen, omdat zij verwondering ervaart als de basis van haar gelovig bestaan. Maar al lezend raakte ze teleurgesteld, omdat er van de verwondering zo weinig terugkwam in de tekst. Mevrouw Van Veen-de Graeff vroeg zich ook af waarom er bij het gebed zo veel nadruk ligt op lijden en schuld en er niet gedacht is aan dankbaarheid, vreugde en verwondering. De heer Plaisier was het eens met deze opmerkingen en vertelde dat men eerst de nota had geschreven en pas later de titel had bedacht. Deze is ontleend aan vers 2 van lied 252 uit het Liedboek van de kerken "geloof om veel te geven, te geven honderd-in, wij zullen leren leven van de verwondering". De verwondering had op bepaalde punten best wat explicieter gekund.

OECUMENE TER PLAATSE

Oecumenische Onderwegkerk Blauwkapel

Ten zuidoosten van de wijk Overvecht in Utrecht ligt het kerkje Blauwkapel, zo meldt Utrechtse Stemmen, het Oecumenisch tijdschrift voor kerk en samenleving in Utrecht. Het is de kleinste gotische kruiskerk van Nederland. De zeventien meter hoge toren wordt bekroond met een loden bal, een torenkruis en een vergulde weerhaan. De kerk in de huidige vorm dateert van 1541. Bij de indertijd uitgevoerde verbouwing werd de kapel voorzien van een houten tonvormig gewelf. Het nieuwe plafond en de wanden werden blauw geschilderd; vanaf die tijd spreekt men van de 'Blauwe Capel'. Later wordt de naam Blauwkapel gebruikt voor de gehele omgeving.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog raakt de kerk in verval. Aanvankelijk was het de bedoeling de kerk af te breken en in het Openluchtmuseum te Arnhem weer op te bouwen. Door particulier initiatief werd dit voorkomen. In 1957 werd de kerk gerestaureerd, waarna er rond 1960 oecumenische diensten voor 'mensen onderweg' gehouden werden. In 1961 wordt het Vlaamse orgel aangeschaft, gebouwd door Jacob van Eynde in 1708. Het orgel is afkomstig uit de parochiekerk Sint Maria te Aalten in België. Sinds 1 september 2005

hangt het oorspronkelijke predikantenbord, waarop de namen van de predikanten van het kerkje vanaf 1640, weer in Blauwkapel.

Ook nu nog worden er vanaf Pasen tot en met de eerste zondag van november oecumenische diensten gehouden. De diensten beginnen om 9.30 uur en om 10.30 uur en duren maximaal 45 minuten. De voorgangers zijn van verschillende kerkgenootschappen afkomstig. De bezoekers van Blauwkapel komen veelal uit de omgeving, zoals Utrecht, De Bilt, Bilthoven, Zeist, Groenekan, Maartensdijk en Hilversum. Blauwkapel wil evenals de andere Onderwegkerken in Nederland geen aparte kerk zijn binnen de kerken, maar de kerkganger gelegenheid bieden tot meditatie, gebed en lofprijzing.

*Informatie: secretariaat van de Vereniging van Vrienden van Blauwkapel,
e-mail bcvanhoeflaken@hotmail.com.*

Wat is een Onderwegkerk?

In Nederland zijn tien Onderwegkerken te vinden. Vanuit een oecumenische samenwerking worden in de zomermaanden korte en laagdrempelige diensten aangeboden voor mensen die op een camping staan, in een hotel bivakkeren of een dagje uit zijn. Hoewel oorspronkelijk bedoeld voor vakantiegasten die de streek bezochten of daar doortrokken, verschuift het bezoekende publiek steeds meer naar mensen uit de eigen omgeving die zich juist tot dat laagdrempelige karakter aangetrokken voelen. Er zijn Onderwegkerken in: Blauwkapel, Eenigenburg, Heerenveen, Hoog Soeren, Huis ter Heide, Kats, Onderdijk, Spaarndam-West, Staverden en Zwijndrecht.

Stichting Gezondheidszorg Illegalen Leiden (GIL)

In 1994 waren de Gezamenlijke Diaconieën van de hervormde gemeente en de gereformeerde kerk van Leiden een van de initiatiefnemers van de oprichting van de Stichting GIL. Het bestuur van GIL vergadert nog steeds regelmatig in het Diaconaal Centrum De Bakkerij in Leiden.

GIL stelt zich ten doel ervoor te zorgen dat de Nederlandse gezondheidszorg voor alle mensen zonder geldige verblijfsvergunning toegankelijk is. In GIL werken ziekenhuizen, artsen, tandartsen, de Gezamenlijke Diaconieën, de organisatie *De Fabel van de Illegal*, het Maatschappelijk Werk Leiden en de GGD Hollands Midden samen om een goede gezondheidszorg te bieden aan illegalen. De Koninklijke Nederlandse Maatschappij ter bevordering der Geneeskunst en de overheid hebben bepaald dat medisch noodzakelijk hulp altijd gegeven dient te worden, ook aan mensen die zich niet mogen verzekeren. Voor de kosten van deze medische hulp kan een beroep gedaan worden op het Koppelingsfonds, wanneer de patiënt de rekening niet kan betalen. De GGD Hollands Midden handelt tegenwoordig de declaraties af en voert de financiële administratie. GIL bestrijkt Leiden en de regio.

Uit het verslag over 2005 blijkt dat het aantal consulten of verstrekkingen aan illegalen sterk is toegenomen. Ging het in 2000 in to-

taal om 391 consulten en verstrekkingen, in 2005 waren dat er 3437. De toename van de hulp heeft een aantal oorzaken. Toename van het aantal consulten van illegalen bij de huisarts heeft meestal ook meer gebruik van de apotheek en meer laboratoriumonderzoek tot gevolg. Daarnaast is in 2001 het werkgebied van GIL uitgebreid en zijn steeds meer hulpverleners bekend met GIL na verspreiding van de informatiefolder in 2003. Ook het verscherpte asielbeleid heeft waarschijnlijk geleid tot een toename van de doelgroep. Steeds vaker worden hulpverleners geconfronteerd met gezinnen die illegaal in Nederland zijn en uit meerdere personen bestaan. In 2005 is in acht talen een informatiefolder voor cliënten gemaakt.

Sinds 1 januari 2006 houdt huisarts Kea Fogelberg, ook bestuurslid van GIL, als medisch consulent een spreekuur. Dit spreekuur is bedoeld voor mensen zonder geldige verblijfsvergunning die op zoek zijn naar de juiste medische hulpverlener. De medisch consulent begeleidt hen bij het vinden van een huisarts of andere medische hulp. Zij geeft zowel de cliënt als de hulpverleners informatie over medische hulp aan illegalen. Daarnaast dient het spreekuur ook om advies en informatie te geven over medische kwesties in juridische dossiers en om eventueel te bemiddelen tussen behandelende artsen en advocaten.

INSTITUUT VOOR OOSTERS CHRISTENDOM

Op 30 november 2006 in de namiddag vierde het Instituut voor het Oosters Christendom (IVOC) zijn derde lustrum met een symposium over het belang van de studie van het Oosters Christendom. Of, om het anders uit te drukken, waarom is een instituut als het IVOC noodzakelijk? Een bijdrage van prof. dr. Herman Teule, directeur van het IVOC.

'Oosters christendom' is uiteraard niet onder één noemer te brengen. Het betreft hier vooral de (byzantijns-)orthodoxe kerken, zoals deze zich ontwikkeld hebben in Oost-Europa, inclusief Rusland. Daarnaast vinden we oosterse christenen in de verschillende landen van het Midden-Oosten, Ethiopië en in Zuid-India, de zgn. oriëntaals-orthodoxe kerken, met elk een heel eigen traditie: Armeens, Syrisch, Koptisch, enz. Ten slotte zijn er ook binnen de rooms-katholieke gemeenschap belangrijke groepen oosterse christenen; ze zijn veelal voortgekomen uit hun orthodoxe 'moederkerken', maar hebben hun eigen rituelen en tradities behouden.

Voor West-Europa, ook Nederland, wordt het oosters christendom in al zijn vormen steeds belangrijker.

Met de toetreding van Bulgarije en Roemenië tot de Europese Unie (en in de toekomst Macedonië, Servië, en misschien de Oekraïne?) mag men aannemen dat de orthodoxe stem in het debat over de christelijke identiteit van Europa luider zal klinken dan tot nu het geval was. We kunnen ervan uitgaan dat het een zeer zelfbewust geluid zal zijn, dat niet bang zal zijn uit en op te komen voor de eigen christelijke identiteit en een plaats zal op-eisen voor de kerken in het publieke debat.

Door het openstellen van onze grenzen naar Oost-Europa zullen we ook steeds

meer orthodoxen als burenheden hebben. In België wordt in het officieel onderwijs naast katholieke en protestantse godsdienst orthodoxie als leervak aangeboden. In Nederland bestaat al een uitgebreid netwerk van orthodoxe kerken. Sommige daarvan zijn nog nationaal ingekleurd (Roemeens, Russisch, enz.), andere trekken in toenemende mate de belangstelling van Nederlanders, richten zich ook op de Nederlandse samenleving en zijn geïnteresseerd in de oecumenische dialoog.

Wat het Midden-Oosten en de oriëntaalse kerken betreft: sinds een aantal jaren al vinden om allerlei redenen steeds meer christenen uit deze regio hun weg naar Nederland. Dertig jaar geleden waren Turkse christenen volop in het nieuws. Ze zijn tegenwoordig een gerespecteerde gevestigde kerkgemeenschap met hier te lande ongeveer 15.000, veelal actieve, Syrisch-orthodoxe leden. Sinds drie jaar is er een grote instroom van Iraakse (zgn. Chaldeeuwse) christenen.

Het is duidelijk dat alleen al door deze immigratie expertise gewenst is. Denk maar aan advisering en duiding bij oecumenische gesprekken, adviezen in verband met asielproblematiek of op pastoraal terrein, gemeenschappelijke liturgische vieringen, enz. Er is echter nog meer. De oosterse kerken stellen ook vra-

gen aan onze eigen, westerse vormen van christen-zijn of kerkbeleving. Ze hebben zich ontwikkeld in verbanden die totaal verschillend zijn van West-Europa en leggen daarom in hun godsdienstbeleving andere accenten dan wij in het Westen doen. Wat de (byzantijns-)orthodoxe kerken betreft mogen we denken aan de inspirerende liturgische vieringen, die hoofd en hart raken en minder cerebraal zijn dan we in de onze westerse kerken vaak gewoon zijn (geworden). Ook mogen we denken aan eigen vormen van spiritualiteit en vroomheid. De oriëntaalse kerken, gedeeltelijk ontstaan buiten de gehelleniseerde wereld welke het byzantijnse maar ook het westerse christendom sterk gevormd heeft, hebben zich langs nog andere lijnen ontwikkeld. Soms staan ze dicht bij de Semitische, joodse wortels van het christendom, is hun theologische taal 'eenvoudiger', en bijbelser gekleurd en zijn sommige gebeden uit hun tradities voor ons zeer goed invoelbaar. Deze laatste kerken hebben het grootste gedeelte van hun geschiedenis doorgebracht in een islamitisch milieu. Ze weten wat het is een minderheidskerk te zijn en niet verbonden te zijn met een staat, een keizer of met macht. Je moest een overtuiging hebben om bij zo'n gemeenschap te horen. Een overtuiging die ze niet bereid zijn op te geven als ze in de West-Europese samenleving terecht komen.

Het IVOC is enerzijds actief op het terrein van advisering aan maatschappelijke en kerkelijke instanties; anderzijds verrichten de stafleden onderzoek op een van de deelgebieden van het oosters christendom en nemen ze deel aan het onderwijsprogramma van de Faculteit der Theologie van de Radboud Universiteit te Nijmegen.

Het IVOC organiseerde op 30 november een symposium met een drietal lezingen: Dr. E. van der Zweerde (IVOC) sprak over het thema 'Orthodoxie en Europese Unie'; dr. Michel Van Parys, voormalig abt van het klooster van Chevetogne, ging in op het belang van de studie van het oosters christendom; en prof. Samir Khalil Samir (Beiroet) hield een lezing over de positie van de Arabische christenen in het Midden-Oosten.

Informatie over het IVOC: tel. 024 3615603, e-mail secretariaat@ivoc.ru.nl; website www.ru.nl/ivoc/

'WIJ HOREN BIJ ELKAAR' - NIEUWE BROCHURE

In de reeks Oecumenische Bezinning verscheen zojuist een heel bijzondere brochure onder de titel 'Wij horen bij elkaar. Kerken, geloof en integratie'. Deze brochure is het resultaat van een intensieve samenwerking tussen de Raad van Kerken in Nederland en de Vereniging van migrantenkerken Samen Kerk in Nederland (SKIN) rond het thema integratie.

Sinds een aantal jaren wordt in Nederland een intensief debat gevoerd over integratie en de multiculturele samenleving. De scherpte van dat debat is geleidelijk toegenomen. Diverse gebeurtenissen - van ongelijk gewicht - hebben daaraan bijgedragen; van het optreden in Nederland van imam El Moumni, via aanslagen in de Verenigde Staten, Madrid en Londen, tot de moord op Theo van Gogh in november 2004. Als de gebeurtenissen, debatten en spanningen van de afgelopen jaren één ding duidelijk hebben gemaakt, dan is het dat *religie en geloof* bij integratie een invloedrijke rol spelen. Voor de meeste migranten is religie heel belangrijk. Geloof is voor hen een onontkoombaar deel van hun identiteit. Veel autochtone Nederlanders geloven echter niet en weten zich met het geloof van migranten vaak geen raad, en al helemaal niet met voor hen nieuwe religies, zoals de islam. Dat er onder de migranten ook honderdduizenden christenen zijn, weten veel mensen niet eens.

Religie en geloof vragen dan ook speciale aandacht als we aan integratie willen werken. Daarom besloot de Raad in 2004, samen met SKIN en het toenmalige Cura Migratorium, een projectgroep Integratie in het leven te roepen. Deze kreeg tot taak de kerken te adviseren over een visie op integratie 1. die past in de huidige situatie in ons land en de kerken een stem geeft in het maatschappelijk debat, 2. die werkbaar en praktisch is voor leden van lokale

raden van kerken, gemeenten en parochies en 3. waarbij de rol van religie en geloof centraal staat.

De projectgroep, vakkundig bijgestaan door medewerkers van de Stichting Oikos, begon met het luisteren naar verhalen van mensen die in de praktijk intensief met integratie te maken hebben: migranten en autochtonen met verschillende religieuze achtergronden. Ook werden verscheidene projecten binnen en buiten de kerken bezocht en werd geleerd van goede en slechte ervaringen met integratie, die er overal al zijn. De bezoeken en gesprekken, studie en discussies leidden uiteindelijk tot een omvangrijk visiedocument *Op elkaar aangelegd. Integratie en de rol van religie; een visie vanuit kerken* (2006). De tekst ervan werd uitvoerig besproken op een consultatie met christenen en moslims op 22 december 2005. En ook in een gezamenlijke vergadering van de Raad van Kerken en SKIN op 10 april 2006. Gaandeweg dit proces werden nieuwe factoren ontdekt, die voorheen niet belangrijk leken of waar niet bij werd stilgestaan. Er bleken grote verschillen van inzicht te zijn, niet alleen tussen autochtone kerken en migrantenkerken, maar ook dwars door de kerken heen. Zo werd soms heel verschillend gedacht over de relaties tussen christenen en moslims. De kerken bleken de integratieproblematiek in eigen huis te hebben! Dat leidde tot spannende en leerzame gesprekken over integratie en de rol van religie en geloof. De

gesprekken droegen bij aan integratie, aan meer begrip voor elkaar. De agenda en werkwijze van de kerken zijn aan het veranderen en er zal ongetwijfeld nog meer veranderen.

De brochure is geschreven om daarbij te helpen. De brochure is bedoeld voor leden van lokale raden van kerken, gemeenten en parochies en voor voorgangers van autochtone en migrantenkerken. In hoofdstuk 1 is - bijna in de vorm van een verklaring - een visie op integratie vanuit de kerken verwoord. Dit is een samenvatting en bewerking van het grote visiedocument *Op elkaar aangelegd*. Dan volgen drie interviews met mensen van verschillende religieuze organisaties die op het terrein van integratie actief zijn. Vervolgens worden enkele praktische voorbeelden gegeven. De voorbeelden zijn ingedeeld aan de hand van een vierslag: ontmoeten –

vieren – leren – dienen. Aan het slot zijn een literatuurlijst en een lijst met organisaties en websites te vinden.

Besteladres: Wij horen bij elkaar. Kerken, geloof en integratie: secretariaat Raad van Kerken in Nederland, tel. 033 4633844 of e-mail rvk@raadvankerken.nl. Prijs: € 4,50 excl. portokosten.

Op elkaar aangelegd. Integratie en de rol van religie; een visie vanuit kerken (werkdokument voor studie en bezinning), projectgroep Integratie van de Raad van Kerken in Nederland en SKIN, Amersfoort 2006; verkrijgbaar tegen kopieer- en portokosten bij de Raad van Kerken. Ook te vinden op www.raadvankerken.nl.

(foto: Charles Roffey)

MIGRATIE EN OECUMENE

De wereldwijde migratie heeft grote gevolgen voor het christendom. Ook in Nederland. Uit onderzoek van het Nijmeegs Instituut voor Missiewetenschappen blijkt dat het aandeel van migranten in de kerken in de Randstad sterk is toegenomen. Door deze ontwikkeling krijgt het christendom in Nederland geleidelijk een multicultureel karakter. Op een studiebijeenkomst op 15 november jl. van de Katholieke Vereniging voor Oecumene werden nieuwe vragen en uitdagingen voor de kerken en de oecumenische beweging in kaart gebracht door twee katholieke migrantentheologen: dr. Jorge Castillo Guerra en drs. Solomon Dejene. Geert van Dartel, secretaris van de Katholieke Vereniging voor Oecumene, doet verslag.

Dr. Castillo Guerra is afkomstig uit Panama. Na zijn theologiestudie in Chur en Tübingen promoveerde hij aan de Radboud Universiteit in Nijmegen op een proefschrift over de ecclesiologie van Jon Sobrino. Castillo Guerra was enige tijd werkzaam als pastoraal werker voor Spaanssprekenden in Amsterdam en is momenteel docent missiologie aan het Instituut voor Missiewetenschappen in Nijmegen.

Het fenomeen van de migratie stelt de oecumenische beweging volgens Castillo Guerra voor nieuwe vragen die uit de samenleving en kerken voortkomen. "Hoe gaan de kerken om met multiculturele spanningen in de samenleving? Hoe gaan de kerken om met positie en rechten van migranten en vluchtelingen, ongeacht hun religieuze overtuiging?

Hoe gaan de kerken om met de niet-christelijke religies van migranten? En wat betekent de toenemende culturele pluraliteit van het christendom, die tot stand komt door de migratie, voor de oecumene?"

Castillo Guerra hield in zijn inleiding een pleidooi voor een open interactie tussen Nederlandse christenen en nieuwkomers. Naar zijn oordeel hebben de kerken in Nederland en de Raad van Kerken in Nederland redelijk veel aandacht besteed aan de positie van de migranten in Nederland. Ook hebben de migrantengemeenschappen de ruimte gekregen zich te ontwikkelen naast de Nederland-

se parochies en gemeenten. Maar tot een werkelijke uitwisseling of interactie tussen Nederlandse gemeenschappen en migrantengemeenschappen is het nog niet gekomen. "De Nederlandse kerken hebben in hun beleid de logica van de multiculturele benadering gevolgd. Hierin wordt accent gelegd op de diversiteit, maar nauwelijks nagedacht over de relaties tussen de verschillende groepen."

Om de impasse in de relaties tussen migrantenchristenen en autochtone christenen te overwinnen, is een nieuwe theologische visie nodig, aldus Castillo Guerra. Hij presenteerde vanuit zijn Latijns-Amerikaanse achtergrond twee mogelijke wegen: 'macro-oecumene' en 'interculturaliteit'.

Het Latijns-Amerikaanse concept van een 'macro-oecumene' staat voor een visie waarin 'de dialoog tussen religieuze en culturele identiteiten verbonden is met de dialoog van het leven (en overleven) en de liefde en bevrijding van degenen die onder armoede en onrecht lijden'. Dit door bisschop Pedro Casaldáliga gelanceerde begrip staat voor een spirituele houding van dialoog en openheid naar verschillende tradities en religieuze groepen. Vanuit een macro-oecumenische visie kunnen parochies en gemeenten een geestelijke houding van dialoog en openheid ontwikkelen. Dan is een ontmoet-

ting mogelijk waarbinnen vreemdelingen en gasten tot volwaardige leden worden.

Interculturaliteit is belangrijk met het oog op de gelijkwaardigheid en de wederkerigheid van de dialoog. In de interculturaliteit worden de accenten gelegd op relaties tussen de gesprekspartners. "De kern van interculturaliteit is afstand te nemen van de tendens om het eigene te verabsoluteren of te sacraliseren." De visie van interculturaliteit kan helpen om de relaties tussen migranten en autochtone christenen gelijkwaardiger te maken. "Beiden kunnen dan worden gezien in hun rol als ontvanger en geveer. Kerkgebouwen worden dan meer gezien als instrument van ontmoeting dan van macht."

De Ethiopische theoloog Solomon Dejene, junior-onderzoeker aan hetzelfde instituut, benadrukte het belang van een dialoog op voet van gelijkwaardigheid. "De dialoog met de vreemdeling moet op zodanige wijze worden gevoerd dat het niet meer een dialoog met de vreemdeling is, maar met de naaste." Op grond van de demografische ontwikkelingen is het een *must* dat de migrantengemeenschappen meer bij de oecumenische beweging betrokken worden. Dit heeft volgens Dejene ook consequenties voor de kerk en de agenda van de oecumene: "De kerk moet zich profileren als een intercultureel lichaam waardoor zij enerzijds een weerspiegeling wordt van de samenleving en anderzijds het geweten van de samenleving." De oecumene kan niet alleen gaan om vragen met betrekking tot de liturgie en de doctrine over eucharistie/avondmaal, maar moet ook gaan over de situaties in de achterstandswijken waarin voornamelijk allochtonen/migranten van verschillende godsdiensten leven en over de culturele diversiteit van de christelijke gemeenschappen.

(foto: Charles Roffey)

Tegenover de noodzaak om meer aandacht te schenken aan de positie van migranten en hun betekenis voor de toekomst van het christendom in Nederland, doet zich volgens beide sprekers het probleem voor van ontoereikende structuren die nodig zijn om de samenwerking te bevorderen. Volgens Dejene is er weinig samenwerking tussen migrantengemeenschappen onderling en met parochies en gemeenten. In de Rooms-Katholieke Kerk is de landelijke organisatie Cura Migratorum in 2005 helaas opgegeven. Het is de bedoeling dat de samenwerking op diocesaan niveau wordt bevorderd. Maar tot nu toe zijn er weinig vorderingen zichtbaar. Bij de Vereniging van migrantenkerken Samen Kerk in Nederland (SKIN) zijn weliswaar 65 kerken aangesloten, maar SKIN heeft slechts een faciliterende rol in het tot stand brengen van de contacten met de 'witte kerken' en de overheid.

De inleidingen van deze studiedag zijn te vinden op www.oecumene.nl/lezingen

VROLIJK ORTHODOX

Honderdvijfentwintig jaar geleden werd de Bond van Vrije Evangelische Gemeenten in Nederland opgericht. Vijf gemeenten sloten zich aan. Nu zijn het er 37. Het hele jaar door hebben de vrije evangelischen aandacht aan dit jubileum geschonken. De slotviering vond plaats op 4 november in Ermelo, een van de bakermatten van de Vrije Evangelische Gemeenten. Vertegenwoordigers van nagenoeg alle gemeenten waren in Ermelo aanwezig. En veel gasten uit de oecumene. Een bijdrage van Bert Louwerse.

Het was een groots feest, dat recht deed aan de klassieke typering van de Vrije Evangelische Gemeenten: vrolijk en orthodox, gekleurd door de opwekkingsbeweging in de 19^e eeuw en gestempeld door de reformatie. Het verjaardagscadeau was niet voor dejarige Bond zelf. De gemeenten hadden er voor gekozen om een heel jaar lang actie te voeren voor huisvesting voor de migrantenkerken in de Bijlmer. De ruim 5500 leden brachten al met al meer dan € 50.000 op. Dat is de tweede typering van deze gemeenten: van oudsher is men gericht op zending en diaconaat. Een van de redenen voor het ontstaan van de Vrije Evangelische Gemeenten in de 19^e eeuw is immers dat men vond dat de 'vaderlandse' kerk geen of nauwelijks oog had voor de mensen in de marge van de samenleving. Jan de Liefde in Amsterdam, Budding in Goes, Witteveen in Ermelo, de gebroeders Mooij in de Veenkolonieën en de kop van Friesland, zij vonden allemaal dat je niet een verhaal over de Heiland van de wereld kunt vertellen als je ook niet zelf heelmaker bent. Omdat men voor die presentie in de wereld de synodale structuur van de kerk als wel heel erg knelend ervoer, en de kerk bovendien aan de leiband van de overheid liep, kozen de vrije evangelischen voor een kerkvorm waarbij het accent ligt op de plaatselijke gemeente: daar gebeurt het, en die plaatselijk gemeente mag je niet hinderen in haar roeping.

Dat was toen

En hoe is het nu? Je kunt niet blijven teren op je geschiedenis. De situatie is nu heel anders dan in de tweede helft van de 19^e eeuw. Dat geldt niet alleen voor de Vrije Evangelische Gemeenten, maar ook voor de andere kerken. Het kerkelijk landschap is veranderd. Ook de samenleving ziet er anders uit. Opmerkelijk is wel dat Vrije Evangelische Gemeenten nog steeds herkenbaar zijn aan hun persoonlijk geloof, hun accent op de plaatselijke gemeente en hun nadruk op het feit dat je dit geloof niet voor jezelf mag houden. Dat zou hun inbreng kunnen zijn op de kerkelijke kaart. Maar daarop heeft men niet het alleenrecht. Er is veel herkenbaarheid met de anderen. Dat heeft geleid tot een goede samenwerking met vooral de Protestantse Kerk in Nederland, voortbouwend op afspraken met de toenmalige Nederlandse Hervormde Kerk en de Gereformeerde Kerken in Nederland. Dat is niet alleen gedaan omdat een kleine geloofs-gemeenschap alleen al vanwege haar omvang is aangewezen op samenwerking met anderen, maar ook omdat we hebben uitgesproken elkaar te herkennen in het belijden van Christus als Heer. Wat blijft in het onderscheid met veel andere kerken, is het accent op de plaatselijke gemeente. De Vrije Evangelische Gemeenten rekenen zich tot het congregationalistische kerktype, geen bischop, geen synode maar de plaatselijke

gemeente in hartelijke verbondenheid met de andere gemeenten.

En de toekomst?

Een kleine geloofsgemeenschap biedt beperkingen. Maar heeft ook zijn charme. Houd je het vol? Heb je recht van bestaan? Vooropgesteld: het bestaansrecht wordt niet afgemeten aan de omvang, maar aan de vraag of je trouw bent aan je roeping. Dat geldt voor alle kerken en geloofsgemeenschappen. Maar een ander landschap daagt ons ook uit om onze eigen positie daarin te bezien. Daarom is de Bond van Vrije Evangelische Gemeenten met een uniek proces bezig: in twee rondes zijn de gemeenten regionaal met elkaar in gesprek over de vraag hoe zij hun eigen toekomst zien, met daaraan gekoppeld de vraag hoe zij denken dat de Bond als landelijke geloofsgemeenschap hen kan helpen bij het waar maken van hun toekomstperspectief. Hetzelfde gebeurt bij de landelijke organen (predikantenopleiding, zending en diaconaat, jeugd- en jongerenwerk, etc.). Dit moet leiden tot een visie op de toekomst van de gemeenten, waarbij de samenwerking met andere kerken een we-

zenlijk onderdeel is. Er is geen tendens tot opgaan in een ander kerkgenootschap waar te nemen. Wel beseffen de gemeenten dat eenheid in Christus en het besef van een gezamenlijke opdracht de andere kerken dichterbij brengt. Niet voor niets was het motto van het jubileumjaar: *In Christus één*. Dat geldt binnen de eigen geloofsgemeenschap, maar ook naar medegelovigen in andere kerken en de andere kerken als zodanig.

Ermelo gaat de vrije evangelische geschiedenis in als een van de plaatsen waar het begon, en waar we 125 jaar later ons lieten bemoedigen op onze weg, met elkaar, met medegelovigen van elders, met God. De christelijke gemeente heeft een prachtig verhaal. God kan niet zonder zijn schepping en heeft mensen nodig om zijn schepping te behoeden en te bewaren. Dat willen we graag met anderen delen.

(Ds. A.C. Louwerse was tot dit jaar algemeen secretaris van de Bond van Vrije Evangelische Gemeenten in Nederland)

oecumenisch bulletin, december 2006

AGENDA

Landelijke viering Week van gebed voor de eenheid, 21 januari 2007

De landelijke viering Week van Gebed voor de Eenheid van de Christenen vindt plaats op 21 januari 2007 in de Antoniusparochie, Kanaalstraat 200, in Lombok te Utrecht. Enkele leden van de Utrechtse Stedelijke Raad

van Kerken en enkele leden van de projectgroep Week van gebed voor de eenheid van de Raad van Kerken in Nederland nemen samen de voorbereiding van de viering op zich. Aanvang: 17.00 uur.

'Intercity bestemming Pasen' gaat opnieuw van start in 2007

De Raad van Kerken besloot om in 2007 een vervolg te geven aan de succesvolle actie *Intercity bestemming Pasen*. Deze werd in de afgelopen 40-dagentijd door acht deelnemende kerken gehouden. Vele plaatselijke gemeenten en parochies toonden zich enthousiast en gebruikten het fraai gedrukte bezinningsboekje *Intercity bestemming Pasen* om in brede kring mensen op de lokale paasvieringen te wijzen. Het boekje gebruikt de aansprekende metafoor van een treinreis: ga met elkaar op reis langs alle stations van de Goede Week: Palmzondag, Witte Donderdag, Goede Vrijdag, de Paaswake ... om tenslotte uit te komen op Station Paasmorgen. In totaal gingen er zo'n 26.000 boekjes het land in.

Het initiatief stimuleerde niet alleen de oecumenische samenwerking tussen katholieke en protestantse kerkgenootschappen, maar ook de uitnodiging aan niet-kerkelijke vrienden en bekenden om mee te gaan naar de eredienst en samen het Paasfeest te vieren. Daarnaast waren er gemeenten en parochies die wel wilden meedoen, maar te laat werden geïnformeerd om nog iets te organiseren. Vandaar dat nu al bekend wordt gemaakt dat de actie volgend jaar voorafgaand aan Pasen herhaald zal worden. Nieuw is dat ook het Nederlands Bijbelgenootschap aan het project gaat meedoen. De inhoud van het boekje voor 2007 is gelijk aan de inhoud van vorig jaar.

Actuele informatie is te vinden op de website www.intercitypasen.nl

Het boekje is te bestellen voor € 5,00 via rvk@raadvankerken.nl of tel. 033 4633844.

Regionale voorbereidingsbijeenkomsten

Verscheidene Protestantse Dienstencentra (PDC's) van de Protestantse Kerk in Nederland organiseren informatiebijeenkomsten ter voorbereiding op het *project Intercity bestemming Pasen 2007*. Ook leden van parochies en gemeenten van andere gezindten die meedoen met het project zijn van harte welkom.

- Het PDC Fryslân heeft een regionale instructieavond gepland op maandag 29 januari 2007.

Informatie: www.fryslan.pkn.nl

- Het PDC Utrecht houdt op woensdag 14 februari 2007 een informatiebijeenkomst. Meer informatie volgt op een later tijdstip.

Informatie: info.utrecht@pkn.nl of www.utrecht.pkn.nl

- Het PDC Zeeland houdt een informatieavond op 1 februari 2007 in de 'Vuurvogel' in Goes. Het materiaal wordt toegelicht en er is ruimte voor het uitwisselen van ideeën over het gebruik in de aanloop naar Pasen. Ook wordt aandacht besteed aan de periode na Pasen: hoe blijf je in contact met de meekomers?

Informatie: a.gideonse@pkn.nl

LEESWERK

Theologen schrijven fictie bij bijbel

Onlangs verscheen de bundel *In de schijnwerpers*. In deze bundel staat een serie fictieve verhalen van bijbelse figuren: zeg maar bijbelse vertellingen in romanvorm. In de uitgave staan dertig korte verhalen: Saraï legt uit hoe ze het verraad van haar man in Egypte heeft beleefd; Michal de vrouw van David wordt getypeerd als een moordwif en een zuurpruim; de moeder van Johannes en Jakobus vertelt hoe ze het discipelschap van haar kinderen beleeft.

Onder de scribenten zijn veel jonge theologen werkzaam binnen de Protestantse Kerk in Nederland. Daarnaast ook bijdragen van

Ineke Bakker, algemeen secretaris van de Raad van Kerken, over Mirjam; Jan-Gerd Heetderks, preses van de generale synode PKN, over een bezeten man; verder bijdragen van Sytze de Vries, Wies Houweling en Marcel Barnard.

'Een verhaal zegt soms meer dan duizend analyses', begint het voorwoord, maar het is ook gewoon leuk om fictie te lezen.

'In de schijnwerpers' is te verkrijgen in de boekhandel, kost € 11.95 en telt 136 pagina's. Een uitgave van de Protestantse Pers Heerenveen. ISBN 90-8525-012-9.

Almanak van barmhartigheid, deel 4: Vrucht

Barmhartigheid is een kernbegrip in alle wereldreligies en levensbeschouwingen. Deze almanak van barmhartigheid volgt het ritme van het jaar, van de vier jaargetijden en van de seizoenen in een mensenleven. In de almanak staan interviews, verhalen, beelden, gedichten, gebeden en een keur van teksten uit godsdienstige en levensbeschouwelijke tradities. Het zijn teksten en beelden om over na te denken, om te gebruiken. Een almanak om te raadplegen. Dit deel, *Vrucht*, is het vierde en laatste van vier delen. Eerder verschenen: *Kiem* (najaar 2005), *Groei* (winter 2006) en *Bloei* (zomer 2006). Elk deel be-

staat uit drie katernen, waarin het gaat om het hart van de mens, om de mens in de ontmoeting met de ander en om de mens in het geheel van de wereldsamenleving.

De reeks is een project van de Beweging van Barmhartigheid in samenwerking met uitgeverij Abdij van Berne en drukkerij Berne in Heeswijk.

Informatie: www.barmhartigheid.nl; besteladres: info@drukkerijberne.nl, of tel. 0413 293480. Prijs: € 6,00 per deel; € 18,00 voor de vier delen.

OECUMENISCHE GEBEDSKALENDER

In wereldwijde verbondenheid gedenken wij:

- week 50 (10 december 2006): **Kaapverdië, Gambia, Guinee, Guinee-Bissau, Senegal**
- week 51 (17 december 2006): **Benin, Ivoorkust, Togo**
- week 52 (24 december 2006): **Ghana, Nigeria**
- week 53 (31 december 2006)
- week 1 (7 januari 2007): **Egypte, Israël en de bezette gebieden, inclusief Jeruzalem, Jordanië, Libanon, Palestina, Syrië**

Ik en jij

Vandaag ween ik en morgen zul jij wenen.
Misschien heb je gehuild om je man
en morgen zul je huilen om je zoon.
Laat me je mogen zeggen
ik heb al om mijn man en zoon gehuild
ik zou in elk huis hier rondom willen lopen
met bij me mijn angst en hartzeer en rouw.
Kom, moeder van Ibrahim en moeder van Jitschak
laten we samen wenen
ik en jij.
Het verlangen naar onze geliefden zal ons verenigen
jou en mij.
Moederschap verenigt.
Het voelt de pijn.
Laten we samen trachten ons te herinneren
of er werkelijk geen plaats meer is voor ons
op deze aarde.
Ruimte was er toch genoeg?
Laten we samen bidden,
moeder van Ibrahim, moeder van Jitschak,
ik en jij zijn het geweten
ik en jij zijn liefde en vrede
ik en jij zijn de brug naar de waarheid.

Gedicht van een Palestijnse moeder, in *Almanak van Barmhartigheid, deel 4 Vrucht* (zie ook pag. 15)